

สมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สคส)

องค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการรวมตัวกันทั้งรูปแบบที่เป็นธรรมชาติเนื่องจากมีความสนใจร่วมกัน และการรวมตัวในกลไกต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มาประสานงาน ซึ่งกลไกต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายลักษณะเหล่านี้ ได้สร้างเสริมพื้นที่การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนให้มีบทบาทและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน ซึ่งประเมินจากรูปธรรมงานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการพิทักษ์-อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดทำแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

การประสานงานร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อผลักดันให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเด็นกฎหมาย-มาตรการที่เกี่ยวข้องนั้น มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้มีปฏิบัติการร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในรูปแบบทางการและไม่ทางการ(เครือข่าย)มาอย่างต่อเนื่อง ด้วยมีเจตนารมณ์การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดธรรมาภิบาลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหนึ่งในองค์กรสมาชิกของสมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม¹ (สคส.) ขณะเดียวกันมูลนิธิได้รับการมอบหมายให้เป็นองค์กรประสานงานกลางของสมัชชาองค์กรเอกชนฯ เพื่อเป็นกลไกในการเชื่อมร้อยเครือข่ายองค์กรสมาชิกสมัชชาองค์กรเอกชนฯ ตลอดจนการสร้างกลไกการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ กล่าวคือ

- สมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการประสานความร่วมมือกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรฯ
- องค์กรเครือข่ายงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ ภายในการประสานงานร่วมกัน คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.)
- เครือข่ายสิ่งแวดล้อมไทย และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติฯ
- เครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่มีประเด็นในการขับเคลื่อนงานที่เป็นรูปธรรม ทั้งในเชิงประเด็น และพื้นที่ อาทิ เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายงานด้านสิทธิ-กฎหมาย และ เครือข่ายการทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เครือข่ายภาคประชาชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง เป็นต้น
- คณะกรรมการภาคประชาสังคมสภาพัฒนาการเมือง และสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง
- สภาองค์กรชุมชน หรือ เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน

¹ ได้รับการหนุนเสริมจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นทางการนับแต่ปี พ.ศ.2541 จนถึงปัจจุบัน

กรอบการดำเนินงาน

1. สร้างเสริมความเข้าใจต่อสาธารณะชนต่อการเสนอกฎหมาย และ/หรือ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจากภาคประชาชนโดยตรงภายใต้การรับรองโดยรัฐธรรมนูญ ตลอดจนทราบถึงแนวความคิด เจตนารมณ์ เนื้อหาของกฎหมายนั้นๆ ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตโดยองค์รวม และการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม
2. เพื่อสร้างหลักประกันการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระจายข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์การอิสระ(ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี)เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเจ้านั้นตอนที่ถูกต้อง และไปมีส่วนร่วมในกลไกการจัดตั้งองค์การอิสระตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้
3. การร่วมปฏิบัติการ และผลักดันงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดการปรับปรุงขั้นตอน และวิธีการในการจัดทำนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระบวนการสู่การจัดทำ และเสนอกฎหมายภาคประชาชน 2 ฉบับต่อรัฐสภา คือ (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ... และ (ร่าง) พระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พ.ศ.... ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
4. การเชื่อมประสานความร่วมมือ และหนุนเสริม-สร้างกลไกการประสานงานในระดับภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมโดยตรงขององค์กรพัฒนาเอกชนและเครือข่ายภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การประเมินวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งในระดับภูมิภาค-นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการสร้างเวทีต่างๆ เพื่อค้นหาแนวทางอันสอดคล้อง รวมถึงการแสดงฉันทามติร่วมเพื่อที่จะเชื่อมโยงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นสู่การปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงแนวนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการดำเนินงานโดยภาพรวม

1. การหนุนเสริมศักยภาพในการรับรู้-เข้าใจในประเด็นการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ร่วมกับองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่หลากหลายรูปแบบเพื่อขับเคลื่อน-ผลักดันงานให้เกิดรูปธรรม (ที่สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่-องค์กร) อันจะมีผลสำคัญถึงการวางทิศทางงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตั้งอยู่บนฐานหลักการธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
2. การสร้างเวที / กิจกรรมเพื่อให้เกิดการสังเคราะห์ร่วมระหว่างองค์กรต่างๆในระดับภูมิภาค และสามารถผลักดันให้เกิดกลไกที่ถูกจัดตั้งร่วมกันขึ้น โดยการเชื่อมประสานงานร่วมกับองค์กรทุกภาคส่วน และกระบวนการเรียนรู้ผ่านกลุ่มต่างๆทางสังคม เพื่อให้เกิดปฏิบัติการที่ต่อเนื่องในการปกป้องสิทธิของชุมชนในประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรม
3. ความรู้ความเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ทางกฎหมายมีมากขึ้น
4. การประสานความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรต่าง ๆ ทุกภูมิภาคเพื่อรณรงค์การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน และให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจในการแสดงเจตจำนงทาง

การเมืองตามมาตรา 167 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พร้อมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน โดยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ (ร่าง) พรบ.องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พ.ศ.... และ การปรับปรุงกฎหมาย พรบ.ส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535

5. เกิดแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ในการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ เพื่อให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ละเอียดต่าง ๆ ในการจัดตั้งองค์การอิสระตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อ 14
6. ได้รับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากองค์กรภาคีเครือข่าย/ภาคประชาชน ผ่านเวทีกิจกรรมร่วมในหลากหลายลักษณะซึ่งเป็นที่เห็นชอบและรับรองร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในบริบทที่กว้างขึ้น และในประเด็นการสร้างธรรมาภิบาลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ถูกหยิบยกเป็นรูปธรรมงานในระยะต่อเนื่อง โดยได้บรรจุเป็นกรอบความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, คณะกรรมการภาคประชาสังคมพัฒนาการเมือง และสมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
7. การจัดทำเอกสารประมวลสรุปข้อเสนอถึงแนวทางการปรับปรุงนโยบายกฎหมายด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการสร้างธรรมาภิบาลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรท้องถิ่น การคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งทั้งเชิงหลักการและกระบวนการซึ่งจะนำไปสู่ทิศทางของการสร้างการเมืองภาคพลเมือง ที่มีนัยยะสำคัญถึงการกระจายอำนาจ และการสร้างความเป็นธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

รายละเอียดของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ

1. การรณรงค์เชิงสาธารณะ

- เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มฐานทรัพยากรธรรมชาติ ให้ได้ทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องมี นโยบายมีกฎหมายที่แก้ไข เยียวยา และควบคุม ขบวนการใดๆ ที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยที่ประชาชนท้องถิ่นสามารถกำหนดกลไก และใช้เพื่อปกป้องสิทธิตนเอง สิทธิชุมชนได้ ว่าด้วย (ร่าง)พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.... และ (ร่าง) พระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม พ.ศ....
- จัดพิมพ์สื่อเอกสารเพื่อการรณรงค์ จำนวน 20000 เล่ม และประสานงานร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายในการกระจายเอกสารพร้อม สร้างกลไกในการปฏิบัติการร่วม
- ปัจจุบันมีประชาชนลงลายมือชื่อในกิจกรรมนี้ ประมาณ 7000 รายชื่อ ซึ่งยังคงต้องดำเนินการเนื่องในปี 2553 เพื่อให้ครบจำนวน 10000 รายชื่อ ตามมาตรา 167

2. จัดเวทีรณรงค์เผยแพร่ต่อสาธารณะให้รับรู้ และเข้าใจต่อกรอบแนวคิดทางนโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมถึงแนวทางในการปฏิรูปกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม

- มีเป้าหมายเพื่อการหนุนเสริมความรู้ความเข้าใจอันเกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมาย/นโยบาย ด้านธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงขององค์กรภาคประชาชน รวมถึงการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดเวทีในรูปแบบของเวทีสัญจรสาธารณะในแต่ละภูมิภาค รวมจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งสามารถประเมินสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายองค์กรประชาชนในแต่ละภูมิภาค และจัดตั้งกระบวนการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายได้ในเบื้องต้น
- เวทีที่เกิดขึ้นมีองค์ประกอบจากองค์กรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้แทนองค์กรอิสระ ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และตัวแทนองค์กรภาคประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

3. จัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายในสังคม

- เป็นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนกรอบคิด-ข้อเสนอที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกลไกต่างๆ ที่อำนาจต่อกัน เช่น การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรให้ได้อย่างเป็นธรรมอย่างแท้จริง และการกำหนดพันธกิจที่แน่ชัดทำได้จริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การประสานความร่วมมือกับองค์กรภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย กล่าว หน่วยงานภาครัฐ องค์กร/สถาบันอิสระ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เครือข่ายภาคประชาสังคม และเครือข่ายองค์กรชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบของเวทีจึงประเมินจากสถานการณ์ปัญหาความต้องการร่วมในช่วงระยะเวลาเพื่อประสิทธิผลของผู้เกี่ยวข้องโดยองค์รวม ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวพบว่า มีผู้สนใจเข้าร่วมเกินกว่าที่กำหนดไว้ ทว่ามีมิติของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างยิ่งและสามารถทราบถึงปัญหาความต้องการ ข้อขัดแย้งในประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรฯ รวมถึงกลไกการแก้ไขที่มีพัฒนาการในระดับต่างๆ อันหมายถึงประสบการณ์ตรงที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติการจริง และนำมาสู่ข้อเสนอที่มาจากหลากหลายมุมมอง นับได้ว่าเป็นผลผลิตที่มีประสิทธิผลตรงตามเป้าหมายของกิจกรรม

4. การวางกรอบงาน และผลักดันให้เกิดกลไกการประสานงาน

- ร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการติดตามกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นการปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงแนวนโยบาย/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- การจัดทำนโยบายสาธารณะในระยะต่อเนื่อง อาทิ การพิจารณา(ร่าง) พระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย, (ร่าง)พระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พ.ศ.... และแนวทางหนุนสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สอดคล้องกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น

5. การศึกษาสภาพองค์การพัฒนาเอกชน และองค์การเครือข่ายภาคประชาชน ในการขับเคลื่อนงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม² ซึ่งเป็นองค์การพัฒนาเอกชนทั้งที่จดทะเบียนเป็นองค์กรด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 และองค์การเอกชนอื่นๆที่ดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

- ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะงานขององค์การพัฒนาเอกชนประกอบด้วยการทำงานทั้งเชิงนโยบายและกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการผลักดันให้เกิดกลไกทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการดำเนินงานในระดับพื้นที่เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนโดยมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในเรื่อง ที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ การปรับปรุงมลภาวะ การจัดการทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง การดำเนินงานมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน และองค์การพัฒนาเอกชน ตลอดจนมีการผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารกับสังคมอย่างต่อเนื่อง
- องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมเสนอให้ สคส. เป็นแม่ข่ายในการประสานความร่วมมือขององค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และต้องจัดระบบองค์กรทั้งส่วนกลางและภูมิภาคให้เข้มแข็ง โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์งานเชิงรุก เพื่อนำเสนอทิศทางการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากฐานการเรียนรู้ระดับชุมชนสู่การพัฒนาที่สมดุลในระดับชาติ รวมถึงการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6. การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์การเอกชนในกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 67 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

- ผลการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติให้บุคคล ชุมชน มีสิทธิชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาของรัฐ และท้องถิ่น และศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 3/2552 วันที่ 18 มีนาคม 2552 ความว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มีเจตนารมณ์ให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสภาพบังคับได้ทันทีที่รัฐธรรมนูญประกาศให้มีผลใช้บังคับโดยไม่ต้องรอให้มีการบัญญัติกฎหมายอนุวัติการมาใช้บังคับก่อน และมาตรา 216 วรรคห้า บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ดังนั้นสิทธิของบุคคล ชุมชนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติจึงได้รับการคุ้มครองและมีสภาพบังคับ อย่างไรก็ตามรัฐบาลยังไม่ได้ดำเนินการทางนโยบายและกฎหมายที่จะให้สิทธิบุคคลและสิทธิชุมชนมีผลทางการปฏิบัติ มีกฎหมายหลายฉบับที่ต้องดำเนินการแก้ไขหรือปรับใช้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การอิสระ และ พ.ร.บ.ส่งเสริมและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2550

² โปรดดูรายละเอียดในเอกสารภาคผนวก : บทคัดย่อจากรายงานการศึกษารวบรวมข้อมูลขององค์กรสมาชิกสภาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- การศึกษากระบวนการจัดทำรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมใน 5 กรณี โดยใช้ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชน 16 ประการ ประยุกต์ใช้จากรายงานการศึกษา ธรรมชาติบาลด้านสิ่งแวดล้อม โดย ดร.สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง และคณะ พบว่า การกระบวนการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ได้เกณฑ์ตามตัวชี้วัดทั้ง 16 ประการ กล่าวคือ มีให้ข้อมูลกับประชาชนน้อยมาก และประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมากในขั้นตอนก่อน ระหว่าง และหลังการศึกษา ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นหรือเลือกบริษัทที่ปรึกษา
- ปัจจุบันเอกสารชุดนี้ อยู่ระหว่างการปรับปรุงในสาระสำคัญเพื่อใช้เป็นเอกสารเผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างเป็นทางการ โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

7. การจัดทำสื่อรณรงค์เพื่อการเผยแพร่ต่อสาธารณะ

- เป็นการประมวลข้อสรุป / ข้อเสนอแนะจากปฏิบัติการต่างๆข้างต้น และจัดทำเป็นเอกสารเพื่อขยายฐานการรับรู้ ว่าด้วย บทเรียนการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และทิศทางการปฏิรูปกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่สร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรฯในท้องถิ่น
- ปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำเอกสารต้นฉบับ